

Trávení volného času mládeže na internetu

Jana Filimošínová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Filimošínová**
Osobní číslo: **H11047**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Trávení volného času mládeže na internetu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek problematiky mládeže, rodiny, prevence, komunikace a trávení volného času na internetu.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu a jeho shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.

PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-10.

PUŽMANOVÁ, Rita. Moderní komunikační sítě od A do Z. Brno: Computek Press, 2006. ISBN 80-251-1278-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

27. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

2. května 2014

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

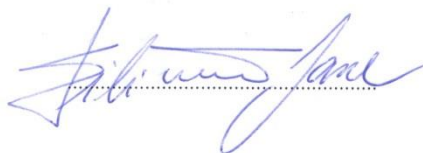
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 13. 4. 2014

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užívat či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o trávení volného času mládeže na internetu. Tato práce je zacílena pouze na naši mládež, protože je nejvíce zranitelná a nejvíce oslovována ze strany médií. Také v této etapě života se rozhoduje mnohé, co ovlivňuje její další kroky životem. Výzkum byl uchopen jako kvantitativní, formou dotazníkového šetření v rámci Zlínského kraje. Charakter práce je čistě popisný a informativní a má sloužit jako podklad pro další rozvíjení a zamyšlení se nad tím, jak moc je naše mládež ovlivněna internetem a zároveň, jak moc je internet součástí volného času mládeže.

Klíčová slova:

Mládež, rodina, prevence, komunikace, volný čas, internet, trávení volného času na internetu

ABSTRACT

The bachelor's thesis is about the Internet as a spare time activity of young people. This thesis is aimed on the young people only because young people are most vulnerable and most intensively addressed by media. Many things which influence next steps in life are also decided in this period of life. The research was performed quantitatively, in the form of questionnaire survey within the Zlín region. The character of the work is strictly descriptive and informative and it is supposed to serve as a material for next development and thinking about how much our young people are influenced by the Internet as well as how much the Internet is a part of spare time of young people.

Keywords:

Young people, family, prevention, communication, spare time, the Internet, the Internet as a spare time activity

Poděkování patří všem pedagogickým pracovníkům, kteří se podíleli na celé době výuky v letech 2011 - 2014, za jejich ochotu, vstřícnost, inspiraci a nápady.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MLÁDEŽ	12
1.1 RODINA	14
1.2 PROSTŘEDÍ	16
2 POJETÍ ČASU	19
2.1 HISTORIE VOLNÉHO ČASU.....	21
2.2 VOLNÝ ČAS V DNEŠNÍ DOBĚ	23
3 KOMUNIKACE	25
3.1 SYMBOLY	26
3.2 INTERNET	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 DOSAVADNÍ POZNÁNÍ O VOLNÉM ČASE MLÁDEŽE	33
5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	37
5.1 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	37
5.2 ANALÝZA DAT.....	39
5.3 INTERPRETACE DAT	45
6 DOPORUČNÍ PRO PRAXI	48
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	51
SEZNAM OBRÁZKŮ	52
SEZNAM TABULEK	53
SEZNAM PŘÍLOH	54

ÚVOD

Co je volný čas? Je to jen čas, který patří jen nám. Zastavili jste se někdy a uvědomili si, že tohle je váš volný čas nebo jen spěcháte od jedné starosti ke druhé, od jedné práce k další a jste unaveni, vyčerpáni nebo znuděni, ba co více, znechuceni? Volný čas, náš volný čas, by měl být radostí a plný osvěžení. „Co si představí lidé různého věku, pohlaví a společenského postavení při vyslovení slov volný čas? Cestování, poznávání cizích zemí (studentka SŠ, 18 let), kamarádi, pivo, automaty (dělník, 18 let), diskotéka, pěkné holky, zábava (učeň, 16 let), nuda, nuda, nuda (učeň, 16 let).“ (Pávková, 2002, s. 9). Vybrali jsme jen odpovědi, které se týkají našeho tématu. Tedy mladé lidi ve věku 13 – 18 let. Jak je patrné z těchto odpovědí, pro každého je slovní spojení volný čas, úplně jiné. Každému udělá radost něco jiného, každého ovlažní jiná situace či povyražení. Volný čas by měl být volný. Neměl by být svázaný žádným nařízením, a měli bychom si ho užít, odpočinout si v něm a načerpat síly na boje, které nás každý den čekají, na bitvy, které každodenně svádíme. Volný čas bychom si měli užít sami se sebou, ale také i s někým druhým, kdo je nám milý, kdo nám zpříjemní ten vzácný náš volný čas. Měli bychom důsledně přemýšlet o tom, jak volný čas trávíme a do koho tuto vzácnou komoditu investujeme v dnešním tržním světě. Práce pojednává o trávení volného času na internetu. Zabýváme se množstvím času, který je mladý člověk ochoten věnovat ze svého volného času. Snažíme se zmapovat, co pro jednotlivce ve věku 13 – 18 let, znamená volný čas. Zda má každý volný čas? Zda chápou obsahově volný čas? Jestli volný čas je pro ně důležitý? Jestli už dokážou upřednostnit svůj volný čas před jinými aktivitami? Hlavním cílem je zjištění, zda volný čas tráví na internetu. Ať už na sociálních sítích nebo formou prohlížení webových stránek, oblíbeného chatu, kdy spolu dva vůbec nemluví, ale píšou si v jakkoliv rychlé frekvenci, ať už formou písmenek, zkratek či obrázků, které vyjadřují momentální rozpoložení pisatele. Můžou také hrát on-line hry, kdy několik lidí je připojeno přes internet k jedné hře, která může být agresivní, intuitivní nebo zábavná. Podstatné je, kolikrát v týdnu má mládežník tento volný čas a zda svůj volný čas, dle své definice, je ochoten věnovat internetu. To vše v závislosti na věku a eventuálnímu provázání s pohlavím respondentů výzkumného šetření formou dotazníku, který byl k dispozici v elektronické podobě. Hlavní myšlenka je upozornit na područí v moci internetu, na jeho nebezpečí a velké využití a časté zneužití. Jádrem je, abychom mohli mládeži nabídnout i jinou aktivitu než ťukání a účast v internetu. Dalo by se zde nazvat internet třetím světem, kde lidé, ať už mladí nebo starší, tráví svůj čas. Pokud připustíme, že prvním světem je naše realita, druhým světem je možnost bytí po smrti, tak

třetím světem může být internet, kde je vše možné. Ve světě lidské interakce je pak důležité, zda pro lidi je internet pouze návštěvním místem nebo část pobytu, popřípadě únikem před realitou. Protože i když internet nabízí mnoho úžasných věcí a je velmi užitečný, skrývá se v něm i úskalí a spousta nástrah. Jako vše v lidském životě má své pozitivní a negativní stránky. Nejdůležitější je, jestli dokážeme využít zjištěných faktů o trávení volného času na internetu k záměrnému výchovnému působení na mládežníka tak, aby svůj volný čas věnoval jiné aktivitě. Třeba zrovna osobní komunikaci, společenské hře nebo dobrovolnické činnosti. Aby přes veškeré vymoženosti světa, nezapomněl na umění komunikace, začleňování se do kolektivu a celkové socializaci ve společnosti s odpovědností společenských rolí, které jsou pro náš vývoj a rozvoj velmi důležité. Člověk dokáže být sám. Je umění být sám se sebou, ale není přirozené být osamělý. A osamělým se stáváme, pokud využíváme převážně internetu. „Není pravda, že máme málo času, pravdou ale je, že ho hodně promarníme.“ (Lucius Annaneus Seneca, 4 př. n. l. – 65 n. l.).

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MLÁDEŽ

Pro tuto práci je určující definovat období mládeže, na kterou jsme se zaměřili. Dle Vágnerové (2000, s. 209) „Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. Začíná přibližně v 11 letech a končí dosažením dospělosti ve 20. letech. První fáze dospívání je časově lokalizována přibližně mezi 11. a 15. rokem, s určitou individuální variabilitou, danou v tomto případě především geneticky.“ Ze širokého rozptylu věku 11. – 20. let, jsme se zaměřili na věkovou kategorii 13. – 18. let. Skupinku, kterou jsme si zvolili, dále nazýváme mládež. Dotazníkové šetření bylo vytvořeno pro naši výběrovou skupinku mládeže. Mládež se nyní zabývá spíše okolím, zajímají ji trendy, co je ‘in’ a co je ‘out’. Volné vysvětlení těchto krátkých slov, znamená, co letí, co je módní, a co už je dávno z módy. Stává se pro ně nejdůležitějším, být stále ve středu pozornosti a dění. Obracejí svou pozornost na kamarády, módu a trendy ve všem kolem nich. Hodnotou se pro ně stává i tělesná atraktivita. Dokonce se může objevit zvýšená přecitlivělost, podrážděnost, nesmyslná vzťahovačnost a nedostatek sebeovládání s velkou obrannou reakcí v podobě skrývání citů a nesdílení se. Opět se zde dostává do popředí naprostá potřeba jistoty a bezpečí. Pokud tuto potřebu nemůže uspokojit ve své rodině, inklinuje více ke svým vrstevníkům a k možnosti vytvořit sociální skupiny se svými vrstevníky a také aktivní podílení se v těchto skupinách. „Absence pozitivních sociálních vazeb, nedostatek citu, pocitu, že se o mne nikdo nezajímá a nikdo o mne nestojí, opakované neúspěchy ve škole, dlouhotrvající pocit nudy – to jsou vlivy, které formují jedince, s nimiž lze posléze snáze manipulovat a kteří často hledají a nalézají možnost seberealizace v sociálně závadném prostředí.“ (Pávková, 2002, s. 16). Ne vždy je skupina, kterou si zvolí jedinec sám, závadná, ale je to pravděpodobnější. Zto- tožňujeme se s názorem paní Jiřiny Pávkové, kdy ve své publikaci z roku 2002 uvádí, že vliv rodiny a nejbližšího okolí je obrovský a velmi silně působí a ovlivňuje jedince při trávení volného času. To, jak mladý člověk tráví svůj volný čas, je silně závislé i na jeho rodině. Na vzorcích, které přejímá a jak jej jeho nejbližší formují. Protože pokud pro rodinu bude volný čas důležitý, můžeme předpokládat, že i pro mladého člověka bude volný čas důležitý. Pokud, ale v rodině je vše přednější než volný čas, tak se dá usuzovat, že nebude ani pro mladého člověka důležitý. V dnešní době se velmi výrazně projevuje ekonomická stránka rodiny. Majetnější mají více peněz, a na druhé straně, ekonomicky slabé rodiny hledají způsob navýšení svého rodinného rozpočtu. Střední vrstva ekonomicky stabilní, je na velkém ústupu a můžeme předpokládat její zánik v blízké budoucnosti. O celé problematice vrstev a její struktuře, dobře informuje náš přední sociolog Jan Keller ve svých kni-

hách i rozhovorech pro rádio a televizi. Již delší dobu upozorňuje na tento nevyvážený stav rozvrstvení společnosti. „Každý člověk má **potřebu patřit do nějaké sociální skupiny**, být její součástí, resp. se s ní dokonce identifikovat.“ (Vágnerová, 2004, s. 309). Mladý jedinec se příslušností ke skupině vymezuje sebe sama. **Skupina** je pro mladé lidi i zároveň sociální identitou. Skupiny lze rozdělit na **neformální** a **formální**, dále dle identifikace na členské a referenční. **Členské skupiny** se poslední dobou rozmáhají. Jedná se o členství. Toto členství může být v obchodním domě, kde za členství dostanete slevu nebo máte možnost výhodnějších nákupů. Také se to uplatňuje při obyčejných nákupech denní potřeby. Dnes již neexistuje obchod, kde by Vám nenabízeli automaticky kartičku člena klubu. Na druhou stranu, **referenční skupina**, je skupinou, do které člověk chce patřit, je pro něj velmi atraktivní. Dále můžeme mít skupiny rozděleny dle míry intimity, kterou v ní sdílíme. Základním rozdělením je **primární** (např. rodina) a **sekundární**. V rámci celé skupiny zaujímá jedinec svou roli, která může být v podobě **vůdce skupiny**, **expert skupiny**, **outsider** skupiny nebo jen **řadový člen**. Za svůj život jsme účastníci několika skupin. Může se stát, že jsme i účastníci dvou a více skupin současně. V roce 1892 bylo napsáno v Rukověti školství obecného, že děti, které zůstávají bezprizorní, tak jsou náchylnější k tvorbě škodlivého chování. Proto doporučují pro chudou školní mládež, aby byli zřízeny útulky a jiné zařízení pro jejich shromažďování. Ano, potřeba dětí zaujmout, aby neškodili sobě nebo druhým, již vznikla více jak před 200 lety. Rozvoj zařízení volného času byl nejprve v Anglii, Francii, Německu a Rusku. V České republice až ve 20. letech 20. století, byla zřízena dětská farma v Praze-Libni, jejímž zakladatelem byl Eduard Štorch (1878 – 1956). Dále rozvíjeli různá sdružení a spolky pro děti a mládež. „Jejich základním posláním je překračovat hranici individuálního zájmu a působit ve prospěch dalších lidí, vrstevníků či dospělých, případně napomáhat ochraně a zlepšení stavu přírody. Také tato sdružení jsou programově a obsahově rozrůzněná.“ (Hofbauer, 2004, s. 109 – 110). Známe je pod názvy jako Dobrovolní hasiči, Červený kříž, Tělovýchovná jednota Orel, Tělovýchovná jednota Sokol, Junák a Skauti. „Dítě, které nemá přiměřené zájmy, svého koníčka, nudí se, snadněji podlehne negativním vlivům asociálních jedinců a part. Může se také projevovat závislost na virtuální droze v případě nedostatku emocionálních sociálních vazeb. Naopak dítě, které má svůj oblíbený sport, hudbu, tanec, věnuje se modelářství, rybaření nebo jiné zájmové činnosti, nebude pravděpodobně z nudy rozbíjet v parcích sochy, přepadat důchodce, týrat a šikanovat mladší a slabší spolužáky nebo ubližovat zvířatům.“ (Pávková, 2002, s. 38). Proto je nutné dbát na trávení volného času mladého člověka, vědět s kým se po

škole stýká a jak tráví svůj volný čas. Vše, ale začíná u rodiny a rodině se budeme v následující kapitole věnovat.

1.1 Rodina

Rodina je nejdůležitější sociální skupina v životě jednotlivce. Základní buňka, kde můžou být tři a více jedinců (nukleární rodina). V rodině získáváme základní návyky, základní zkušenosti, získáváme jistotu a je pro nás zdrojem biologickým i sociálním. „Rodinné soužití představuje komplex rozmanitých a v zásadě stabilních interakcí, které jsou projevem specifického vztahu mezi rodiči a dítětem.“ (Vágnerová, 2000, s. 170). Základními osobnostmi je maminka a otec. To, co zásadně determinuje rodinu jako celek, je pak vzájemný vztah otce a matky a jejich soužití. Na tomto podkladu začíná stavět rodina. Navíc v dnešní době platí, že „rodinné prostředí se více než dříve stává protiváhou veřejného prostoru.“ (Kraus, 2008, s. 81). „**Matka** žije v těsném spojení s dětmi, je součástí jejich každodenního života, zabezpečuje jejich běžné tělesné i duševní potřeby. ... Pro holčičky představuje matka model jejich budoucí role, pro chlapce je stále především ochránkyní jejich jistoty a bezpečí.“ (Vágnerová, 2000, s. 172). Ve spoustě rodin je přítomnost matky důležitá a zcela nenahraditelná. Pokud chybí, může se tato absence projevit v rámci komunikace, školního prospěchu nebo v chování vůči druhému pohlaví. Příklad: Chlapci (13 let) zemřela matka, otec zůstal sám, má jen příležitostné přítelkyně. Syn vyhledává přítomnost starších žen a upíná se na ně. V dospělosti můžeme předpokládat nevyrovnaný věkový vztah se starší ženou. Chlapec má potřebu si ve svém životě nahradit přítomnost matky. „**Otec** doplňuje působení matky a občas vyrovnává případné problémy z toho vztahu vyplývající. Je alternativním modelem dospělé osoby, v kontaktu s ním může dítě získávat jiné zkušenosti než v interakci s matkou.“ (Vágnerová, 2005, s. 274). Přítomnost otce v rodině je také nenahraditelná. Dokáže dětem umožnit spousty zážitků, jeho přístup je většinou kamarádštější než přístup matky, je otevřenější a více podporuje děti v překonání strachu nebo něčeho nedosažitelného. Stává se pro děti kamarádem, ale i autoritou. Chlapci mají své otce za vzory a dívky se učí vzájemnému vztahu k opačnému pohlaví, což se v pozdějším věku může projevit pozitivně nebo negativně v komunikaci s druhým pohlavím. Pro děti jsou důležité i otcovi názory a jeho chování ve vypjatých situacích. „Umožňuje dítěti větší od-poutání od matky, protože představuje jinou alternativu bezpečného vztahu.“ (Vágnerová, 2000, s. 172). V případě, že v rodině chybí mužský aspekt přítomnosti, je pro dítě jako

dívku, vyrůstající v takové rodině, velký problém v navazování pozdějších milostných vztahů a chlapec z takové rodiny, hledá vzor v jiných mužích, které ve svém okolí nachází a více k nim inklinuje. Rodina může být plně a zcela funkční, ale také afunkční (nezvládá své základní funkce), dokonce se objevují i rodiny, které jsou funkční po své stránce pouze z poloviny. Takové rodiny se nazývají dysfunkční. Některé funkce nejsou splněny, ale není zde ohrožen život jednotlivců. V dnešní době se také objevují rodiny, kde najdeme pouze matku nebo pouze otce, a v těch nejsmutnějších případech, dokonce tvoří rodinu vzdálenější příbuzní, protože nastala absence rodičů. Tyto rodiny jsou tvořeny prarodiči, tetami a dalšími příbuznými, kteří jsou v dané době schopni zabezpečit nezletilého jedince. Rodina by měla být po všech stránkách přínosná pro všechny zúčastněné, ale vyskytují se i rodiny, které jsou dokonce pro své členy nebezpečné (afunkční rodina). Zde už je potřeba vnějšího zásahu s razantním přístupem ve prospěch nezletilého či nezletilých.

Jedinec z rodiny čerpá veškeré informace pro svůj život. Učí se, jaké hranice jsou mu vymezeny, jaké postavení v rodině zaujímá, poprvé je postaven do určité sociální role, která se od něj očekává a také se očekává, že ji bude plnit. Rodina učí vzájemnou interakci, učí komunikovat, předává jedinci veškeré návyky a zvyky pro ni typické. To, jakou máme rodinu, je počátkem a koncem všeho, co v našem životě uděláme. Rodina má tak obrovský vliv, že bychom jí měli věnovat velkou péči a starostlivost. Neměli bychom tolerovat některé novodobé výdobytky dnešní doby, které nejsou z dlouhodobého hlediska prověřeny, ale které se zdají být jako vhodnou alternativou klasické rodiny. Připomeňme si také, že žádný stát, žádná korporace ani náš velký svět, by nebyl, kdyby nebylo této nepatrné buňky, jakou je rodina. Je pro nás vším a také tak bychom k ní měli přistupovat. Rodinu také určuje, v jaké ekonomické situaci se nachází a do jaké vrstvy sociálního zařazení spadá. Lidé s problematickou ekonomickou stránkou, spadající do nízké sociální vrstvy budou mít jiné hodnoty a názory než lidé se silnou ekonomickou stránkou, spadající do střední vrstvy nebo patřící k vyšší vrstvě. A to vše je provázáno s kvalitou prostředí a možnostmi trávení volného času. Také tyto aspekty hrají roli při vzájemné socializaci s vrstevníky a výběrem zálib. „Dítě považuje svou příslušnost k rodině za samozřejmost, která zároveň funguje jako emoční zázemí i opora jeho osobní prestiže, a proto se jí definuje. Rodina zatím uspokojuje většinu jeho potřeb.“ (Vágnerová, 2005, s. 268).

1.2 Prostředí

Prostředí má zásadní vliv na vývoj jedince a jeho rozvoj. Vždy musí být zastoupená vzájemná interakce, tzn. jedinec projevuje svou aktivitu a na tu reaguje okolí nebo-li prostředí, které může být zastoupeno **lidmi**, **objekty** či **symboly**. Tyto tři aspekty uvádí také profesorka PhDr. et RNDr. Marie Vágnerová, CSc ve své publikaci *Vývojová psychologie I. „Zkušenost, tj. učení, může lidskou psychiku ovlivňovat různě, pozitivně i negativně.“* (Vágnerová, 2005, s. 16). Vždy jsou zastoupeny tyto dva aspekty: pozitivní a negativní. **Lidé** v našem okolí jsou buď ti nejbližší, jako je maminka a tatínek, popřípadě sourozenci, kteří na nás působí. Pak je to širší okolí a další okruh vzdálenějších lidí. „... ideje a programy působí zásadně jen natolik, nakolik působí lidé, kteří jsou jejich nositeli. ..., vznikají nové formy, založené prioritně na vztahu mezi vychovatelem a dítětem (mladým člověkem).“ (Pávková, 2002, s. 50). **Objektů** ve svém okolí máme bezpočet a stále se s nimi setkáváme. **Symboly** využíváme dennodenně ke komunikaci. Může jít o symboly, s kterými se setkáváme na ulici nebo bezprostředně doma. Takové symboly nám ukazují, že na něco nemáme sahat (třeba mokřýma rukama), že hrozí nějaké nebezpečí a jakou cestou můžeme utéct v případě nebezpečí. Symboly nám i v dnešním světě přispívají k rychlejší komunikaci, kde míru svého naladění a citového prožitku můžeme vyjádřit jedním nebo více symboly. Užíváme jich tolik, že se nám to stává přirozenou součástí. Náš mozek dokáže rozklíčovat dalších několik tisíc až statisíce symbolů, které máme uložené a dokážeme na ně přirozeně reagovat.

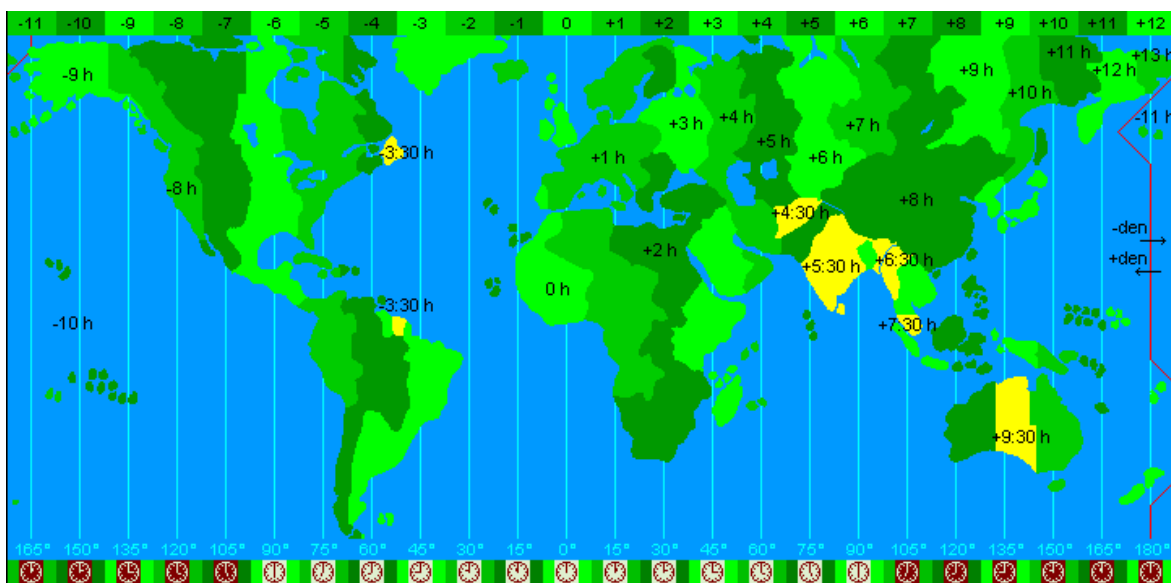
Obrázek 1

Důležitou vlastností prostředí je **míra stability a struktura**. Toto jsou nejdůležitější vlastnosti prostředí. Stabilita je pro každého z nás velmi důležitá a pro mladého člověka obzvlášť. Jelikož svět kolem se velmi rychle mění a stále je v pohybu, uvítá mladý člověk místo, kde může mít svůj kout, svůj klid a své stálé prostředí. To dodává pocit jistoty a bezpečí. Stabilní prostředí přispívá k dobrému psychickému zdraví jedince. **Struktura** prostředí přispívá k lepší orientaci, co v daném prostředí platí a jaké jsou zde platné zákony a pravidla. Jsou to hranice, které je nutné respektovat. Dokonce i v alternativní výchově, přikládají prostředí velký význam. Zde se hovoří o připraveném prostředí. Nazývá se tak, protože je to podnětné prostředí pro zúčastněné a podporuje již zmíněnou interakci prostředí a jedince. V takovém připraveném prostředí dochází k všestrannému rozvoji osobnosti. „... jak svobodně dělí svůj čas podle individuálních rytmů mezi klidné a pohybové, namáhavé a odpočinkové činnosti.“ (Wildová, 2010, s. 12). Vhodné, nebo-li připravené prostředí, by mělo být všude, kde se objevují děti a mladí lidé. V našich domovech, ve školách, družinách i venku, v městských částech. Vhodně upravené a připravené prostředí by mělo být přirozenou součástí našich životů. Protože každý je ovlivňován, tím, v čem vyrůstá a vyrůstá. Prostor může být také nazýván životním prostředím. „Obě součásti životního prostředí (přírodní i společenská) nepředstavují něco neměnného. Podléhají změnám pod vlivem činnosti lidí. Tyto složité podmínky vývoje tvoří podstatu **funkcionálního se-pětí** člověka a prostředí.“ (Kraus, 2008, s. 67). Co nás obklopuje, to nás determinuje. A také, co při své cestě životem prožíváme. Zda toto emoční vypětí přispívá ke stabilitě osobnosti nebo k jejímu rozvratu. Dalším velkým činitelem v prostředí jedince je ovlivňování médií. Přesněji řečeno konzumními reklamními spoty, které na nás utočí v nepřeborném množství z televize, rádia a na internetu. Vnucují nám, bez čeho nemůžeme žít a jaké prostředí je pro nás nejlepší. Co vše potřebujeme a bez čeho nemůžeme existovat. Tento tlak je velmi masivní a velmi intenzivní. Proto je důležité se vracet do našich domovů, kde máme vhodné prostředí, kde máme zázemí a stabilitu a můžeme si zde odpočinout. S prostředím také souvisí genetické informace, kterými jsme vybaveni. I když jsou dva sourozenci ve stejném prostředí a za stejných okolností, vlivů a podnětů, každý na prostředí reaguje jinak. Dědičnost je další z faktorů, který se promítá do prostředí. „Vlivy prostředí nepůsobí vždycky stejně, mohou být modifikovány i samotnou dědičnou informací. Lidé s různými dědičnými předpoklady mohou reagovat na stejné prostředí jinak.“ (Vágnerová, 2000, s. 17). Dědičné předpoklady získáváme ve své rodině. Každá rodina svou ekonomickou stabilitou patří do určité sociální vrstvy. Dle sociologie dělíme vrstvy společnosti na nižší, střední a vyšší vrstvu. Každá z těchto vrstev má jiné hodnoty, normy a své

vlastní postoje. A to se promítá do stylu života a trávení volného času. V následující kapitole se prolneme pojmem času z nestandardního pohledu, přes historii volného času až k dnešnímu trávení volného času. Nestandardní pohled v pojetí času znamená, že se podíváme na čas z jiného pohledu, než se nám standardně předkládá. Podíváme se na časové pásma, která nás ovlivňují, biorytmus našich orgánů v těle a další. To vše, totiž souvisí s trávením volného času, protože je jedinec, který je zdravý a není zatížen příliš okolními faktory, si může užít volný čas.

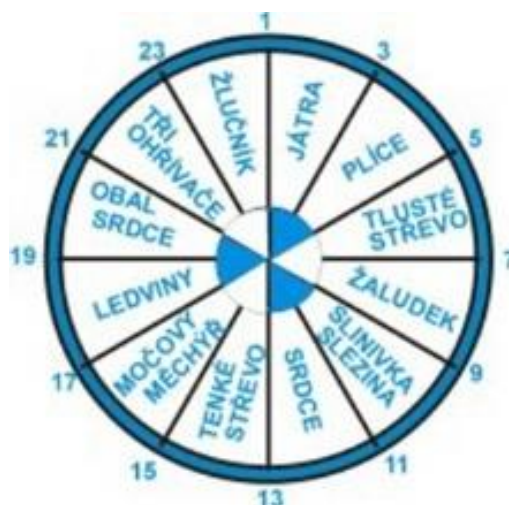
2 POJETÍ ČASU

Pojetí času v této kapitole bychom chtěli pojmut trošku netradičně a v celé kapitole se zmínit o věcech, které s časem souvisí a jsou dennodenně přítomny v našich životech. Pojem čas je abstraktní, ale při bližším pohledu je velmi reálný a v našem životě není nic, co tak silně ovlivňuje nás, lidi. Naši činnost, naši produktivitu a také náš volný čas. Dle citátu pana Wericha (1958, forbíny-předscény) „Čas si vymysleli lidé, aby věděli, od kdy do kdy a co za to.“ Takže čas je téměř starý jako lidstvo samo. Dřív lidé se orientovali podle východu a západu slunce, změny v přírodě, kdy přicházelo jaro (21.3.), léto (21.6.), podzim (21.9.) a zima (21.12.). Také vzdálenosti určovali, jak jim dlouho trvala cesta. Neříkali, že to je pár hodin, ale že do místa určení, je to třeba dva dny cesty. To dnes se už používáme jiné termíny, i když cestu na dny a někdy i roky, používáme ve vztahu k vesmíru, kdy cestování je pro nás ještě velmi náročné. Ale v naší globální době, je jen otázkou pár hodin a můžeme objet, obeplout nebo obletět celý svět. Lidé už v tomto duchu podstoupili několik cest a jsou zapsáni v knize rekordů, v Guinnessově knize rekordů. Tato kniha patří každoročně k nejprodávanějším a shromažďuje veškeré nejlepší, největší, nejúžasnější činy, které jedinec nebo skupina dokázali od roku 1951, kdy jí sir Hugh Beaver založil. Celý svět je rozdělen do několika časových pásem a tzn., že i když žijeme v globální době, pokud přiletíme do jiné vzdálenější země, musíme si zvykat na časový posun. Časový posun je posunutí se v čase dopředu nebo dozadu, podle toho, kam jsme se vydali cestovat. V rámci naší České republiky to může být o hodinu dopředu nebo o více hodin, popřípadě dozadu. Jak nám níže ukazuje obrázek, celý svět má svá **časová pásma**, která nás také ovlivňují.

Obrázek 2

Česká republika má ještě jedno specifikum, které se nazývá **Letní a zimní čas**. Tato velmi radikální změna, byla zavedena, aby se ušetřila elektrická energie a den trval déle. První zavedení bylo již za první světové války, kdy se tato změna týkala Německa a Rakouska-Uherska, tedy i České země. Po dlouholetém vývoji se změna času ustálila a v rámci rozhodnutí Evropské unie, z roku 1996, trvá Letní čas od posledního březnového víkendu do konce října. Pravidlo platí pro všechny země Evropské unie. Letní čas posouváme o hodinu dopředu, vždy ze soboty na neděli. Zimní čas se mění poslední říjnový víkend, také ze soboty na neděli a ručička hodin se posouvá zpět o hodinu. Posun času, ať už dopředu nebo dozadu, snáší každý jednotlivce různě. Někdo s tím má větší problém, jiný zase menší, někteří si toho ani nevšimnou a pro někoho je to zvykání na delší dobu. V tomto směru, je několika výzkumů a stále trvá diskuse, zda je tato změna přínosná nebo nikoliv. Každá z variant má své příznivce a své odpůrce. Každopádně nikomu se nechce vstávat dříve, ani našim školákům. Tyto uměle vyvolané změny v rytmu života, mohou mít negativní vliv na náš organismus. Každý v sobě nosíme **biologické hodiny**. Jsou to hodiny, kterými se řídí naše tělo. Máme je různě nastaveny, ale obecně můžeme říci, že každý organismus se pohybuje v časovém rozmezí, jak je uvedeno na obrázku 3. Viz. níže. A tak, je pro každý systém (např.: dýchací systém, oběhový systém, trávicí systém, lymfatický systém a centrální nervový systém) v našem těle, důležitý jiný čas, kdy se obnovuje, kdy pracuje a odpočívá. A to úzce souvisí s naším tématem. Protože pokud člověk nebude zdravý a nebude fit, nedokáže si užít volný čas a nebude mít ani potřebu si volný čas naplánovat. Jelikož žijeme v uspěchané době, musíme vše plánovat. A tak máme vyhraněný čas na povinnosti, na jídlo a na odpočinek a na spoustu dalších věcí, jako je třeba i čas s rodinnou.

Obrázek 3

Proto bychom děti měli od malička učit, že vše má svůj čas a také jim pevně vymezit jejich čas. Díky tomu se budou více cítit v bezpečí a porozumí tak rychleji okolnímu světu kolem sebe. Následující kapitole nás uvede do časové posloupnosti historie volného času.

2.1 Historie volného času

Ze začátku naší civilizace se o způsobu trávení volného času moc nedozvídáme. Většinu času vyplňovala především práce a pak následovaly náboženské obřady. Později trávili svůj čas opět náboženskými obřady, věnovali se tanci, zpěvu a hře na hudební nástroj. Děti byly vedeny v zájmu genderové příslušnosti, kde zároveň byla zastoupena edukační funkce, jako je tradiční výchova chlapců a dívek. Chlapci se učili boji a přežití, dívky se učily domácím pracím a péči o muže a rodinu. Z generace na generaci si předávali ústně svou historii a také příběhy, kde byl základem boj dobra se zlem, boj boha a ďábla. Mytologická témata jako je Boj Prométhea, dobrodružství Herkula a další, nás ještě dnes uchvacují. Základy současného chápání volného času byly položeny v antice. Řekové pro volný čas používali pojem „scholé“. Tento pojem značil školu a možnost seberozvoje v prázdném čase po práci. Prázdný čas měli pouze svobodní občané, nikoliv otroci. Aristoteles chápal volný čas jako čas na rozumování, čtení veršů, setkávání se s přáteli a poslouchání hudby, filosofování. O volném čase se v literatuře zmiňuje Homér ve svém díle *Odyssea*, a také Seneca v díle *O volném čase*. Zejména vládnoucí třída chtěla být bavena ve svém volném čase a tak dochází k rozvoji bavičů. Později se rozvíjí umění jako je architektura, sochařství, drama, poezie a malířství. Zavádí se slavnosti a festivaly. Ve sportu se rozvíjí gladiátorské zápasy, wrestling, hod oštěpem, míčové hry, vzpírání, gymnastika, atletika, lukostřelba a v poslední řadě box. Stolní hry se hrály s kamínky a později s figurkami. Velký rozvoj je v zakládání parků a zahrad, stavění divadel, stadionů a lázní. To vše užívali lidé vyšších postavení, protože lidé chudí a otroci na volný čas a jeho užití neměli příliš času a bohatší vrstva jim příliš volného času nedopřávala. Chudší lidé se bavili ve volném čase mnohem prostěji. Ve středověku byla preferována práce před zahálkou, což bylo synonymum pro volný čas. Díky vlivu církve byla zahálka a prázdný čas sestrami hřichu. Heslem benedikťánů bylo: „Ora et labora“, což v překladu znamená, „modli se a pracuj“ (Slovník A-B-C, 2014). Lidé byli vedeni naplnit svůj volný čas bohoslužbami a asketickým životem. Což v některých případech vedlo až k sebetryznění. V tomto období bylo také zničeno mnoho prostor pro volný čas. Některé formy zábavy přetrvávaly a byly výsadou elity. K tomu patřili

slavnosti, obřady s náboženskou tematikou, lov, rytířská klání a turnaje. Hojně lidé také hráli šachy a kostky či jiné deskové hry. „V pozoruhodné knize Legenda o Ostojevi, se pokusil archeolog Z. Smetánka, rekonstruovat svět sedláka v raně středověkých Čechách. Z listin víme, že hrdina knihy, poddaný Ostoje, skutečně žil v první polovině 12. století na Levém Hradci severně od Prahy. Podle etnografických zjištění, po většinu roku, s výjimkou nedělí a dnů svátečních, Ostoje pracoval 14 – 16 hodin; vzhůru byl tak 18 – 20 hodin, to znamená, že v době největšího pracovního zatížení spal pouze kolem čtyř hodin a většinou jen asi šest hodin. Jestliže víme málo o čase práce a odpočinku dospělých, ještě méně vědomostí máme o životě dětí v počátcích naší historie. Jisté je, že od časného věku byly zapojeny do tvrdého zápasu rodiny o přežití. Ovšem z analogií lze např. usuzovat, že i tehdy měly děti své hry a jako dnes tehdejší dospívající trávili část svého času ve skupinách, které měly důležitou roli v dovršení socializace jedince, v nichž se dotvářela jeho psychosexuální identita atd.“ (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2002, s. 18 – 19). Začátkem renesance znovu zájem o volný čas. Nejvyšší vrstva se mohla kdykoliv bavit, a pracující se bavili pouze v neděli a o svátcích. Centrem zábavy pro volný čas se stávají města. Opět návrat k rozvoji parků a zahrad. Často se konaly různé shromáždění, závody i ohňostroje. V humanismu pod vlivem protestantismu byl volný čas primárně chápán jako prostor pro duchovní orientaci jedince a náboženského rozjímání. Zde se poprvé objevuje spojení volného času s problémem osobní svobody a nezávislosti. Prosazována důležitost různorodých aktivit v rámci rozvoje osobnosti člověka. Objevili se také požadavky na zkvalitnění života těžce pracujících dělníků. Přichází pokrok a s ním dostupnost volného času pro všechny vrstvy společnosti. Vzdělání je dostupné, roste blahobyt a lidé se stěhují do měst. Potom, co lidé vybojovali volný čas, bylo podstatné, co v něm budou dělat. Naplno se rozvíjí zábavní průmysl a komerční zábava. V moderní společnosti se zlepšují životní podmínky pracujících a hlavním činitelem zkvalitnění je pokles pracovní doby. „Zejména od poloviny šedesátých let minulého století vzrůstalo poznání, jak významnou oblastí života a výchovy dětí, mládeže a dospělých se stává volný čas. V té době v evropských zemích včetně naší vznikaly podmínky pro jeho rozšiřování: zkracovala se pracovní doba dospělých, postupně byl zaveden pětidenní pracovní i školní týden, rostl počet žáků středních a vysokých škol a jejich účast na aktivitách volného času.“ (Hofbauer, 2004, s. 16). Masová zábava nahrazuje postupně specifickou zábavu v rámci komunity. Lidé se nyní učí organizaci svého času, kdy si musí rozvrhnout čas mezi práci, rodinu a svůj osobní volný čas. Elity si stále užívají svého volného času a mají ho jinak koncipovaný než pracující lidé z nižších vrstev. Samozřejmě v rámci různých států a zemí světa, je rozvoj volného času zrychlen

nebo zpomalen, dle vlivu lokálních historických událostí. O volném čase se začíná více uvažovat až od industrializace a zavedení osmi hodinové pracovní doby po 1. světové válce. Volný čas je pojímán jako protiklad pracovní doby. Volný čas ovlivňují stejné faktory jako na počátku. Jsou to lidé, prostředí, události, sociální tlak, náboženství, vzdělanost, politika, zvyky a hodnoty. V následující kapitole se budeme věnovat volnému času v dnešní době.

2.2 Volný čas v dnešní době

„Výraz volný čas má krásný zvuk. Vyvolává většinou velmi příjemné představy. Modrý hluboký prostor, bílá křídla ptáků, svoboda pohybu, poklid. Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění. Prostě je dělat chceme a můžeme. Činnosti zahrnované do sféry povinností vykonat musíme, ať již chceme, či nikoli. Každého napadne, že mezi těmito dvěma oblastmi nevede přesná hranice. To, co někdo pocítuje jako povinnost, může být pro jiného příjemnou zábavou a naopak.“ (Pávková, 2002, s. 9). Volný čas je uchopitelný z několika stran. Pro tuto práci nám postačí, že slovní spojení volný čas bude mít význam opravdu mít volný čas. Být zproštěn veškerých povinností, nemít žádný kroužek, nepsat domácí úkoly. Mít své volno. Toto naše pojetí staví do opaku stanovisko dle Průchy, Walterové a Mareše, z roku 2001, kde pojímají význam slova volný čas, jako protipól doby, kdy je práce spojená s povinnostmi. Tudíž, že volný čas je čas ke stabilitě a posilování vlastních sil pro práci a povinnosti. Volný čas je oblastí, která se velmi rychle rozmohla. Komerční prezentace útočí na nutnost prestiže trávení volného času. Dnes žijeme ve světě, kde prestiž je nadhodnocována. Být “in” se pro většinu stává metou celého života. Být za každou cenu vždy dobře, a dle poslední módy oblečen, používat nejnovější mobilní telefon a samozřejmě mít co nejvíce přátel na sociální síti. To vše, za přispění, že jsme stále on-line a o všem hned informujeme celý svět. Tak se naše osobní prezentace stávají národními prezentacemi a potažmo i světovými, jelikož žijeme v globálním světě. Bohužel v tomto komerčním světě nutností a prestiže, není zohledněna osobní potřeba jednotlivce, dle jeho přání, ale je nám předkládáno, co dle druhých, je pro nás nejlepší. Ne, každý potřebuje trávit volný čas u moře v nejlepším hotelu, aby mohl ukazovat fotky svým známým a ne, každý si odpočine při stanování v divočině s medvědem za zády při přispění zvýšeného adrenalinu. Oba příklady jsou extrémní, ale buďme k sobě upřímní, zda opravdu si užíváme volného času, dle

svých potřeb nebo jsme, přinejmenším, ovlivněni reklamou, něčí jinou dovolenou či jen řečmi. Ve světě mladých lidí je stejně velký tlak na jednotlivce a skupiny, jako ve světě dospělých. Dokonce společnost zašla až tak daleko, že pozitivně reaguje na nabídku extrémních zážitků na míru. Komerční firma Allegria, má dokonce ve svém sloganu, že každý má právo na pořádný dárek. Jako kdyby, do teď, jsme svým blízkým nedávali pořádné dárky. Takže nyní jsme nuceni místo bonboniéry a nějakého pěkného dárku, koupit rovnou let balónem, koupit voucher na gurmánský zážitek nebo rovnou na adrenalinový zážitek. Pro děti jsou připraveny také hezké zážitky místo bonbónů a čokolády. Jen dospělý by se měli lépe umět vypořádat s tímto tlakem. Mladí lidé se teprve hledají a utvářejí si názory, které se změní v jejich postoje a tyto postoje je budou dále formovat v jejich životě. Proto to, jak tráví mládež svůj volný čas, by mělo být důležité pro rodinu, širší okolí i školní prostředí, kde můžou být zastoupeny tři aspekty, které uvádí Hofbauer. „Volný čas (angl. *leisure time*, franc. *le loisir*) je čas, kdy člověk nevykonává činnost pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. ... Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: **odpočinek** (regenerace pracovní síly), **zábava** (regenerace duševních sil), **rozvoj osobnosti** (spolu)část na vytváření kultury.“ (Hofbauer, 2004, s. 13). Musíme si uvědomit, že je velký a znatelný rozdíl mezi, mít volný čas a trávit volný čas. Dle německého myslitele Josefa Piepera (1992) „ ... Ale smysl volného času je v něčem úplně jiném. ..., přesto zůstal člověkem, to znamená, abych si rozuměl a realizoval se jako bytost, která je zaměřena na celek skutečnosti.“

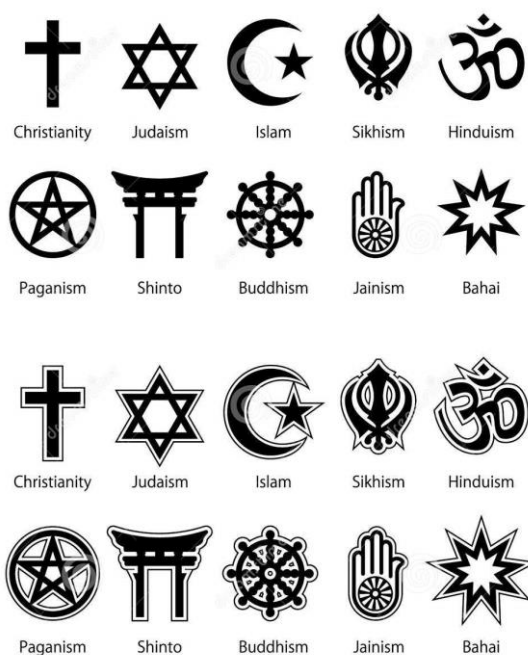
3 KOMUNIKACE

Komunikace je přirozenou součástí našeho života. Dle Krause (2008, s. 121) „**Komunikace je nezbytnou součástí socializace**, jejím prostřednictvím se biologický tvor postupně stává osobností plně začleněnou do společnosti.“ A socializace znamená začlenění se do společnosti. První kontakt má dítě již s matkou a postupně se jeho okruh zvětšuje. Dítě komunikuje první gesty a posunky, popřípadě ukazuje a později se učí mluvit. Dospělí se snaží vyjádřit své myšlenky a postoje slovy ve vzájemném komunikačním procesu. Proces komunikace v sobě obsahuje sedm fází (dle Krause) a také dva objekty. Prvním objektem je osoba / jedinec, který vysílá dané sdělení, říká se mu také **komunikátor**. Druhou osobou je příjemce sdělení a ten se nazývá **komunikantem**. Sdělení, nebo-li slova, které jedna osoba předává druhé, se nazývá **komuniké**. Když komunikátor sděluje komuniké komunikantovi, ne vždy, může být komuniké ze strany komunikanta správně rozklíčováno a pochopeno. V této fázi, která je dle Krause, označována za předposlední, tedy šestou fází komunikace, dochází často k chybě a tedy špatné interpretaci. Z toho pochopitelně vyplývá, že špatná interpretace vede k nedorozumění a rozkolu mezi zúčastněnými stranami komunikace. Špatné rozklíčování může být vlivem intonace, špatnému porozumění slov, mylnému výkladu slov, špatně zvolená slova ze strany komunikátora v kontextu jeho myšlenek a ukotvení do slov, neznalost významu slov, použití špatné gramatiky či postoj komunikátora. Dle Bakošové (2011, s. 125) „V slověch je ukrytá obrovská síla. Niekedy stačí vhodné slovo v pravý čas a môžeme urobiť toho druhého šťastným. Inokedy naopak, nevhodné gesto, prejav mimiky, či neuvážené slovo môžu vyvolať smútok, bolesť, napätie, neochotu pokračovať v rozhovore.“ Tyto vlivy se nazývají komunikační bariéry. Máme také druhy komunikace: přímou x nepřímou; verbální x neverbální; dyadická x skupinová; asertivní x pasivní x agresivní x diplomatická x podporující x pedagogická. „**Slova, která podporují komunikaci**: to je zajímavé, povídej. To si všichni rádi poslechneme. Co si o tom opravdu myslíte? Až budeš chtít, můžeme si o tom popovídat. **Slova, která omezují komunikaci**: To sem teď nepatří. Teď na to není čas. No to snad ne! Co jiného bych od tebe mohl (a) čekat?“ (Pávková, 2002, s. 62). Z citovaných slov lze poznat následující. Pokud chceme podpořit komunikaci, musí slova vyjadřovat podporu, zájem a také možnost volby. V případě, že chceme komunikaci utnout nebo je nám v dané situaci nepříjemná, lze užít slova v direktivním způsobu. Také je dobré respektovat komunikátora, neskákat mu do řeči, nezpochybňovat jeho názory, nebýt ironický a zesměšňovat jakkoliv jeho postoj. Každý řečník má právo na demokratické vyjádření. Pokud umíme dobře komunikovat,

můžeme se sociálně integrovat do různých skupin společnosti. Protože každý jedinec má: „Potřeba komunikovat je jednou ze základních potřeb člověka, je součástí potřeba sociálního kontaktu. Komunikace odráží vztahy mezi lidmi a může je zároveň také nějak ovlivňovat. Působí i na vztah jedince ke skupině a podporuje jeho identifikaci s tímto společenstvím.“ (Vágnerová, 2004, s. 297). Dále bychom měli mít na paměti, že komunikace s druhým jedincem je pro nás i pro něj velmi stěžejní. Souhlasíme s uvedením paní Svobodové, o sociálním zrcadle. Zmiňuje se, že to, jak komunikujeme s dítětem, mu nastavujeme sociální zrcadlo. Vytváříme mu obraz sebe samého a také představu o tom, kým je. (Svobodová, 2010, s. 83). Na tuto podstatnou skutečnost bychom měli vždy myslet, pokud s někým komunikujeme.

3.1 Symboly

Symbol znamená značku, znamení. Jedná se o předmět nesoucí hlubší a skrytý význam. (www.slovník-cizich-slov.net/symbol/, 2014). Symboly provázejí již od nepaměti lidstvo. A v dnešní době mají možná ještě větší význam než dříve. Ze začátku lidé využívali třeba rozpůlenou hliněnou tabulku na znamení přátelství a sousedských vztahů. Existují různé druhy symbolů. Jsou to symboly lásky, symboly přátelství, magické symboly, náboženské symboly. Zvláštní kategorií jsou symboly indiánské, tetovací a čínské symboly. Určitým typem symbolů je také **Morseova abeceda**. Jsou to písmenka latinské abecedy a někdy i čísla, která jsou složena v tečky a čárky, různých kombinací a tím tvoří speciální znak. Tento speciální znak lze vyjádřit pomocí telegrafu, světla (frekvencí blikání a zhasínání), ťukáním, záznamem přímo na papír nebo pomocí vlajek. Výhodou je, že lidé z každé země, těmto znakům Morseovy abecedy rozumí. Nejfrekventovanější použití je třeba při haváriích, kdy ztroskotaní dávají tímto způsobem najevo, že žijí, kde jsou a lokalizují se pro snadnější vyhledávání. Téměř vše, co lidé dělají, se dá vyjádřit symbolem. Ve starém Egyptě také hojně využívali symbolů a jejich význam byl pro ně hluboký. Vzájemně dokonce koresponduje komunikační symbol s náboženským symbolem. Nejčastěji se využívají symboly označující boha a jeho protiklady, různé zákazy a příkazy. Takovými v dnešní době, pro nás, mohou být dopravní značky a různé **piktogramy**. Piktogramy jsou obrázky, kterými jsou postava ženy, muže nebo osoby na vozíku. Symboly nebo piktogramy lze vyjádřit cokoliv. Na následujícím obrázku jsou znázorněny jednotlivá náboženství světa v symbolech. Jsou to známé symboly, kterým rozumí každý.

Downloaded from Dreamstime.com
 1004195
 ikenabagaj | Dreamstime.com

Obrázek 4

Symboły jsou také zastoupeny v komunikaci nevidomých a neslyšících. Jsou to speciálně vyvinuté znaky, které takovým lidem pomáhají v komunikaci s okolním světem. Symboły jsou také zastoupeny v matematice, kde jsou základem pro počítání. Se symboły se také setkáváme v běžném životě. Třeba návod na pračce na praní prádla. Tam jsou také uvedeny znaky praní, díky kterým se můžeme orientovat. Existují i symboły, které zastupují výstrahy, nebezpečí nebo dokonce varují před ohrožením života. Tyto varovné symboły jsou uvedeny v dalším obrázku.

E výbušný	O oxidující	F+ extrémně hořlavý	F vysoce hořlavý
C žravý	Xi dráždivý	T+ vysoce toxický	T toxický
Xn zdraví škodlivý	N nebezpečný pro životní prostředí		

Obrázek 5

Symbole uvedené na obrázku č. 5, by měl každý znát. Jedná se i o mezinárodně uznávané symboly. V rámci ochrany zdraví každého jednotlivce je nutné se orientovat v jejich významech a upozornění. Tyto symboly jsou uvedeny i na etiketách různých výrobků, což nám dále umožňuje lépe recyklovat daný obal výrobku nebo se snáze můžeme dozvědět obsah daného předmětu. V dnešní technické době, kdy zásadní komunikační prvek je počítač, chytrý telefon či tablet, se rozmohla komunikace vyjádřením smajlíků. Toto slovo je počestěné a pochází z anglického slova smile, které v překladu znamená úsměv. Jsou to obrázky obličejů, které vyjadřují svou náladu. Díky dlouhé větě, že se cítíme být unavení, můžeme zaslat pouze jeden obličej, který vyjadřuje únavu. Díky těmto smajlíkům se komunikace stává rychlejší a srozumitelnější. Existují ještě propracovanější, kdy se daný smajlík pohybuje, je zvukově podbarvený a tak více sdělí příjemci.

	:-) :) :] =)		:3
	:-D :D =D		O:) O:-)
	:-(:(:[(=(	3:) 3:-)
	:'(	8-) 8) B-) B)
	o.O O.o		<3
	:-P :P :-p :p =P		^_^
	:-O :O :-o :o		:-* :*
	>:(>:(	8- 8 B- B
	:/ :-/ :\ :-\		:]
	:-) ;)		<(")
	>:O >:-O >:o >:-o		(^^^)
	:-"		:putnam:
	:v		:42:

Obrázek 6

Na obrázku č. 6 jsou uvedeny nejčastěji používané smajlíky v komunikaci. V prvním sloupečku je obsažen smajlík a ve druhém sloupečku je ukázaný jeho opis. Tento opis můžeme uplatnit, pokud nemáme v nabídce daný smajlík. Pro komunikaci po internetu jsou tyto smajlíky a jejich význam zcela určující. V poslední kapitole celé teoretické části, se budeme věnovat pojmu internet.

3.2 Internet

V této kapitole se pouze okrajově dotkneme historie internetu, jelikož jsou už lidé, kteří jsou do historie internetu zainteresovaní. Pro nás bude aktuální pouze vybrat zajímavé faktory a dotknout se zásadních informací. Prvním masovým komunikantem byl tisk, ale pro jeho zdlouhavost přenosu byl s příchodem televize, velmi rychle nahrazen. Televize je velmi efektivním masovým prostředkem od konce 2. světové války. „Pokud jí člověk nedokáže „odolat“, **bere mu volný čas**, omezuje jeho aktivitu (i duševní), poškozují zrak a při dlouhém „vysedávání“ u obrazovky se mohou objevit i ortopedické problémy.“ (Kraus, 2008. S. 126). Po příchodu internetu, byla televize odsunuta na druhé místo, ale i tak, internet a televize nejmasověji působí na celou společnost, jednotlivé rodiny a potažmo každého jedince. Všichni jsou vystaveni působení těchto dvou největších masových komunikačních médií. Televize i internet nám berou volný čas. Náš volný čas, který je drahocenný. Napadá nás jedna řečnická otázka, zda si lidé uvědomují, že těmito prostředky jsou natolik omezováni nebo to berou jako součást, že už si to ani neuvědomují? Opravdu, kdo ví. Vše, co se uvádí v těchto masových komunikacích, zásadně ovlivňuje mladou generaci. Buď se objevuje **napodobování** nebo tzv. bumerangový efekt. Obě tyto skutečnosti jsou zcela odsouzení hodná. V prvním případě se jedná o fakt, že mladý jedinec vychází z informace, že i když hrdina je zasažen četnou palbou kulek ze zbraně, může i nadále zlikvidovat protivníka a je nesmrtelný. Dětské hry a představitivost, jsou pak tímto předkládaným faktem, deformovány. A tak se stává, že jedinec chce tento fakt vyzkoušet v reálném životě, kde bohužel nesmrtelnost neexistuje. Tímto je také u mladé generace podporována netečnost, arogance a vysoká míra agrese. Agrese může být natolik vysokým činitelem, že může dojít až k usmrcení druhého jedince. Tato smrt může být vnímána s velmi nízkou empatií až nezájmem činitele smrti. **Bumerangový efekt**, tak jak se o něm zmiňuje Kraus ve své knize, vyvolává opačný jev, než pro který byl vytvořen. Za tuto dysfunkčnost může vysoce konzumní naše společnost tohoto století. „Z hlediska příjemce zasluhují zvláštní pozornost děti a mládež. Jde o tu část populace, která je jednak relativně nejvíce ovlivnitelná, jednak na ní záporné vlivy médií jak po fyziologické, tak po psychické stránce zanechávají výraznější negativní následky než na dospělých. Působení médií na mladou generaci je proto třeba více usměrňovat. To je mj. úkolem výchovy v rodině, ve škole i dalších institucích.“ (Kraus, 2008, s. 125). Není sporu o tom, že veškeré informace, které přinášejí masové média, jsou přínosné, ale přesycují nás a nejsme schopni ještě natolik selektovat předkládané informace. S masovým rozšířením internetu, proto někteří bojují

za **mediální výchovu na školách**. Protože mladí lidé neustále používají internet a veškeré aplikace, které s ním souvisejí. A tak, jak se bojuje za finanční gramotnost naší mládeže, tak se začíná bojovat i za mediální gramotnost. „Především jde o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit věrohodnost a vyhodnotit komunikační záměr. Dále orientaci v mediálních obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času.“ (RVP, 2005, s. 101). O škodlivém vlivu internetu na naši mládež, hovoří i Hofbauer ve své publikaci. „Hodnotový zřetel je aktuální i proto, že média ve volném čase dětí a mládeže působí také nežádoucími vlivy, ať vznikají v širším společenském kontextu, ve volném čase, nebo přímo ve sféře médií. Tyto vlivy se někdy projeví okamžitě, jindy zůstávají latentní.“ (Hofbauer, 2004, s. 136). Internet je dnes považován za normální součást našeho běžného života. Stal se plně součástí našeho života a veškerá technika je na principu on-line přístupu a vyhodnocení. Jsme ve světě, kde díky on-line statusu už nejsou žádné vzdálenosti ani překážky, a kde lidé přesunuli svou potřebu fyzické přítomnosti na no-line sdílení. A tak místo příjemného posezení v kavárně u vonící kávy, sedíme ve svých domech a bytech, a maskujeme se za několika bitovým přenosem, abychom se vzdalovali od fyzického kontaktu s druhými lidmi. Jsme natolik pasivní, že se začíná jednat až o stav vegetativní, a to jen díky komunikačním službám, potažmo internetu, kterému jsme dovolili absolutní rozmach. „Definice komunikačních služeb se zakládá na pojmu **služba**, pod kterým se obecně chápe schopnost uspokojit předem stanovené nebo dohodnuté požadavky, příp. potřeby. Vzhledem k tomu, že musí být stanoveny dva subjekty, jeden, který službu poskytuje, a druhý, který ji vyžaduje (potřebuje), je službou uspokojivé plnění požadavků (potřeb) uživatele poskytovatelem služby.“ (Pužmanová, 1998, s. 30). Ano, internet je služba, kterou využíváme. Dřív se poskytovala velmi sporadicky a byli jsme rádi za každé spojení, které bylo možné. Odesílání e-mailů bylo dříve nejvyšší možnou službou. Pak se přidalo rozšíření a zrychlování odesílání. První velkou vlnou bylo spojení na dálku, kdy bylo příhodné k tomuto spojení použít videokameru. Mezistupeň této komunikace bylo zasílání obrázků. Ale stále se služba zdokonalovala a stále firmy přemýšleli, jak více lidi nalákat. Lidé z celého světa spolu začali komunikovat nejen pracovně, ale i soukromě. Už se nemuseli vést konference přes satelity, ale přišlo na minimalizaci, kterou se stal internet. Dnes je naprosto přirozené, že pokud chcete komunikovat s někým na druhé straně zeměkoule, tak jediné, co vám může být překážkou, je časový rozdíl mezi vašim místem a místem spojení. O časových pásmech jsme hovořili v minulé kapitole. Čas, tak stále je jediným rozhodujícím faktorem při dálkové komunikaci, ale jinak se lidem a společností, podařilo globali-

zovat komunikační svět. „Rychle roste i počet uživatelů internetu, jichž v roce 2003 bylo ve světě 580 milionů (z toho 30% v USA). ...Z evropských zemí patří na špičku vývoje Švédsko, kde v roce 2003 mělo přístup k internetu 85% obyvatel. (Hofbauer, 2004, s. 135). Tudíž v rámci zmiňované definice od paní Pužmanové, došlo k plnému naplnění pojmu služba a jeho významu, kde během krátké doby, je splněna podmínka poptávky a nabídky. Navíc v dnešní době, k dnešnímu datu, máme opravdu velmi kvalitní spojení, připojení i přenos. Dokonce i místa málo frekventovaná, jsou pokryté dostačující možností využití internetu. Ale i tak se najdou kousky místa na naší planetě, kde zachycení signálu není možné. A tam je potom vhodné trávit svůj volný čas. Samozřejmě, tak jak se dosáhlo vysoké úrovně využití internetu, tak se k této skutečnosti přidala hrozba, která spočívá v množství virových útoků, krádeží informací, krádeží identity a tajných dokumentů. Nástrahy v podobě čím dál více rafinovanějších trojských koní a podobných nebezpečných dat, které se nám nepozorovaně dostanou do počítače a pracují pro druhou stranu, která získá z našeho počítače veškeré informace. Další společenskou pastí jsou sociální sítě, kde lidé zveřejňují své životy a své osobní věci. Tak nahrávají lidem, kteří přišli na tu stinnou stránku internetu, že je možné, aby pracoval pro ně a škodil danému jedinci. Tudíž se stále více apeluje na bezpečnost a na chování lidí na internetu. Více se lidé vzájemně varují a vzájemně se informují, co právě koluje na internetu. Za dokonalou anonymitu internetu se můžou schovávat a schovávají lidé s duševními poruchami, lidé s narušeným chováním, které není možné adekvátně rychle rozklíčovat. Proto je nutné, abychom věděli, jak naše mládež tráví volný čas a pokud jej tráví na internetu, zda volí vhodné webové stránky a vhodnou zábavu pro svůj rozvoj. Jelikož záhuba je, v tomto světě, kryta pozlátkem dychtivosti a nenasycenosti s velkou mírou egoismu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOSAVADNÍ POZNÁNÍ O VOLNÉM ČASE MLÁDEŽE

O volném čase mládeže již existují platné průzkumy. V této kapitole uvedeme některé z nich, které byly inspirací a podnětem k naší práci a k našemu výzkumnému šetření.

Příklad 1: Výzkum z roku 1996 u žáků 8. ročníků základních škol v různých zemích. Zpráva v roce 1996 zpracovala Straková s Tomáškem a Palečkovou. Tabulka uvádí průměrný čas.

Země	Počítačové hry
Dánsko	0,7
Rakousko	0,6
Maďarsko	0,7
Švýcarsko	0,4
Německo	0,8
USA	0,7
ČR	0,6

(Strakové, Tomáška a Palečkové o výzkumu TIMSS, 1996)

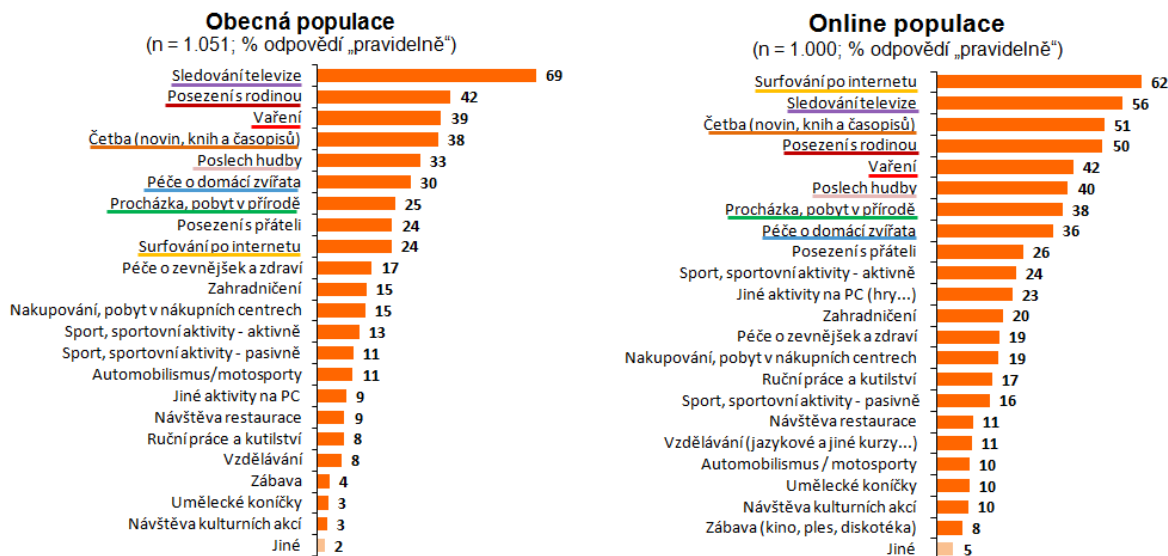
Tabulka 1

Z tabulky můžeme zřetelně poznat, že nejvyšší procentuální průměrný čas v hraní počítačových her má Německo, pak následují země Dánsko, Maďarsko a USA. Česká republika a Rakousko jsou na tom v průměru stejně. Poslední jsou Švýcaři v tabulce. Bohužel se zde neuvádí, jestli se jedná o on-line hraní her nebo pouze o trávení času na počítači, kdy si jednotlivec hraje hru uloženou v počítači. V roce 1996 tedy Česká republika patřila spíše k lidem, kteří málo trávili čas na počítači.

Příklad 2: Další výzkumné šetření bylo provedeno v roce 2009. Provedla jej studentka třetího ročníku, při Masarykově univerzitě v Brně. Výzkumné šetření použila ve své bakalářské práci, kterou nazvala Internet v životě středoškoláků. Výzkum proběhl u jedinců v rozmezí 15 – 20 let. Průměrně bylo respondentům 17,5 let. Šetření proběhlo výhradně na gymnáziích. Celkem se zúčastnilo 163 respondentů, z toho 48 % chlapců a 52 % dívek.

„První a druhé ročníky tvoří první - mladší skupinu, třetí a čtvrté druhou - starší skupinu. Vliv věku na způsoby využívání Internetu uvádí David Šmahel ve svém výzkumu, upozorňuje zejména na věkovou skupinu 15-17 let (toto publikum spadá do naší mladší skupiny) a uvádí, že v tomto věku mladiství hrají nejčastěji online hry a využívají online komunikace. Čím více adolescenti hrají hry na internetu, tím méně se věnují ve svém volném čase škole. Čím více adolescenti surfují na internetu, tím méně se ve svém volném čase věnují přípravě do školy. (Grešková, Barbora, 2009. *Internet v životě středoškoláků* [online]. Brno: Masarykova univerzita). Dále bylo zjištěno, že chlapci (11 %) více tráví hraním on-line her, než dívky (2 %). Ze 163 respondentů, pouze jeden neměl připojení na internet v rámci svých osobních možností. Pro naši práci byly důležité data o využití internetu v rámci hodinového upřesnění. Došlo k rozdělení do tří skupin. První skupina byla časově ohraničena od 0 – 1,49 hodin, s procentuálním obsazením ve výši 31 % respondentů a tato skupina byla nazvána jako slabí uživatelé. Středně silní uživatelé byli všichni, kteří trávili od 1,5 – 2,99 hodin na internetu. Tato skupina byla nejpočetnější a podíl respondentů byl 45 %. Poslední skupinou byli silní uživatelé nad 3 hodiny a jejich poměr byl 24 %. I když se jedná o procentuální vyjádření, i tak, jsou to dosti vysoká čísla. Zde jasně je prokázáno, že nejvíce času na internetu se tráví v rozpětí od 1,5 hodiny do skoro 3 hodin na internetu a v četnosti dle pohlaví vedou chlapci.

Příklad 3: Výzkumné šetření z roku 2010, na téma Jak trávíme svůj volný čas? - Způsoby trávení volného času. Sběr dat čítal přibližně 1 000 osob a je získán metodou kvótního výběru podle základních socio-demografických charakteristik. Sběr dat pro aktuální vlnu proběhl 11. – 19. dubna (část internetové populace) a 23. – 28. dubna 2010 (část obecné populace). Na další straně je uveden obrázek, na kterém jsou jasně vyznačeny zjištěné data.

(Hana Karbulová, karbulova@ppmfactum.cz)

Obrázek 7

Z výše uvedeného vyplývá, že u obecné populace je surfování po internetu v četnosti na 24 %, ale u on-line populace je to až 62 %. Zde je vidět zřetelný nárůst a časté využití.

Příklad 4: V reprezentativním šetření české populace CVVM z roku 2009 pouze 6 % respondentů uvedlo, že nemá ve všední den žádný volný čas, čtvrtina populace odhadla množství svého volného času ve všední den na 1–2 hodiny, třetina respondentů na 3–4 hodiny, 18 % respondentů na 5–6 hodin a dalších 16 % dokonce na 7 nebo více hodin ve všední den. O víkendu pak máme volného času významně více, zhruba čtvrtina respondentů odhadla svůj volný čas v sobotu nebo v neděli na 5–6 hodin, další čtvrtina na 7–9 hodin, okolo 30 % na 10 nebo více hodin a pouze 1–2 % respondentů nemají o víkendu žádný volný čas. (Šamanová 2010)

Volný čas je významnou součástí našeho života a není proto překvapivé, že se v uplynulém století stal středem pozornosti mnoha vědců i nejrůznějších odborníků. Můžeme se tak setkat s nepřehledným množstvím teoretických i empirických prací zabývajících se problematikou volného času. Existuje celá řada přístupů ke studiu volného času. [např. Veblen (1899) 1999; Dumazedier 1962; Filipcová 1966; Selucký 1966; Červinka et al. 1966; Švígová 1967; Kaplan 1975; Parker 1976; Iso-Ahola 1980; Kelly 1987; Roberts 1983; Neu-

linger 1990; Stebbins 1992; Wearing 1998; Rojek 2000; Blackshaw 2003; Dufková, Tuček 2003; Freysinger, Kelly 2004; Šafr 2008; Rojek 2010; Patočková, Špaček, Šafr 2010 (v tisku)]. (časopis Centra pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. Šafr, Jiří, Věra Patočková. 2010. „*Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi*“. 8 (2): 21-27 [online]. ©2010 [cit.2014-04-29]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com>

Z výše uvedeného vyplývá, že výzkumy ohledně trávení volného času jsou časté a věnuje se jim poměrně velké zastoupení našich i zahraničních odborníků. I my chceme naším výzkumným šetřením přispět do mapované oblasti, abychom měli k dispozici veškeré data a mohli tak lépe reagovat a připravit vzdělávací programy pro školní i mimoškolní výchovu.

5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Výzkumným problémem pro naši práci je, že **mládež tráví svůj volný čas na internetu**. Chceme zmapovat, kolik má mládež volného času, jak vnímá svůj volný čas a zda jej umí pojmenovat. Hlavním cílem je zjistit, zda svůj volný čas tráví na internetu, jak z dosavadních průzkumů a pozorování je zjevné. Pokud ano, kolik hodin za den, jsou ochotni internetu věnovat. Na otázku: Proč bychom se měli tímto problémem zabývat? Je odpověď snadná. Pokud víme, kolik volného času má naše mládež a jak svůj volný čas tráví, můžeme lépe reagovat na jejich potřeby a lépe je oslovit se vzdělávacím programem ve škole i mimo školu. Můžeme lépe je připravit v rámci mediální výchovy vzdělávacího programu. Pokud víme, jak volný čas tráví, můžeme zamezit nástrahám, které jsou skryty ve škodlivém způsobu trávení volného času. Můžeme lépe předejít patologickým vlivům. Na základě získaných údajů, můžeme efektivněji cílit preventivní programy. Vše, co můžeme zjistit o naší mládeži, je pro nás přínosné a v rámci pedagogiky a edukace, jsou to nenahraditelné data. Dosavadní poznání ukazuje, že prokazatelně se zvyšuje užívání internetu jedinci mladších 16 let. Že celkově roste v populaci užívání internetu a trávení doby na internetu. Jsou zde věrohodná data, která nám ukazují, že nemůžeme tuto realitu ignorovat a musíme na ni reagovat. Výzkumné šetření bylo zvoleno **formou kvantitativní**, jelikož chceme obsáhnout, co nejširší oblast respondentů. V praktické části naší práce budeme postupovat dle publikace od **profesora Chrásky**, s názvem **Metody pedagogického výzkumu**. Termín sběru dat byl krátkodobý a probíhal od 9. dubna do 27. dubna 2014. Forma získávání dat byla určena na **dotazníkové šetření** po internetu. „Vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy.“ (F. N. Kerlinger, 1972).

5.1 Design výzkumného šetření

Zde se budeme zabývat vymezením výzkumných otázek pro naše výzkumné šetření, dále vymezení výzkumných cílů a stanovení hypotéz.

Vymezení výzkumné otázky

Tráví mládež svůj volný čas na internetu?

Je vzájemný vztah mezi věkem a trávením volného času na internetu?

Je vzájemná závislost mezi pohlavím a trávením volného času na internetu?

Umí mládež vyjádřit, co je pro ně volný čas?

Vymezení výzkumných cílů

Výzkumným šetřením chceme dosáhnout odpovědí na výzkumné otázky. Naším cílem je zjistit, zda mládež dotazovaných respondentů náhodného výběru, umí pojmenovat volný čas. A zda existuje nějaký vztah mezi pohlavím, věkem ku trávení volného času na internetu. Také pro náš výzkum je důležité, jak často má mládež volný čas. Doprovodným vedlejším cílem je také zjistit, zda volný čas mají více chlapci nebo dívky a zda existuje mezi tím nějaký vztah.

Vymezení hypotéz

V designu výzkumného šetření stanovujeme věcné hypotézy. Jednoznačně souhlasíme s tvrzením, které uvádí profesor Chráska od K. R. Poppera. „Podle K. R. Poppera by vědec ve výzkumu neměl usilovat o dokazování hypotéz, ale pouze o jejich falzifikaci, tj. hledání faktů, svědčících o jejich neplatnosti. Pokud se nepodaří hypotézu ve výzkumu falzifikovat, můžeme ji přijmout, ne však ji považovat za jednou provždy dokázanou. Vždy existuje možnost, že při opakovaném ověřování hypotézy budou nalezena fakta, která s ní nejsou slučitelná.“ (Chráska, 2007, s. 17).

H₁: Mezi pohlavím respondentů a jejich názory na volný čas existuje rozdíl.

H₂: Mezi věkem respondentů a jejich trávením volného času na internetu existuje rozdíl.

H₃: Mezi pohlavím respondentů a jejich trávením volného času na internetu existuje rozdíl.

H₄: Mezi respondenty a četnosti trávením volného času na internetu existuje rozdíl.

Vymezení proměnných (operacionalizace proměnných)

Pohlaví respondentů může mít dvě hodnoty. První hodnotou je chlapec a druhou hodnotou je dívka u vymezení pohlaví. Další proměnnou je věk, který má v rámci našeho výzkumného šetření několik hodnot (13, 14, 15, 16, 17, 18 let). Volný čas dle četnosti za týden v rámci stanovení kalendářního týdne od pondělí do neděle. Trávení volného času, dle výběru z možností na internetu, venku s kamarády/kamarádkami, jinak, v zájmovém kroužku

a doma u televize nebo knihy. Další zkoumanou proměnnou je četnost hodin za den na internetu.

Výzkumný soubor

Ve výzkumném šetření byli za základní výzkumný soubor zvoleni respondenti ze Zlínského kraje. Jako výběrový výzkumný soubor byli zvoleni respondenti ve věku od 13 let do 18 let v rámci Zlína a Otrokovic. Respondenty bude vybírat dle záměrného výběru.

Specifikace metod sběru dat

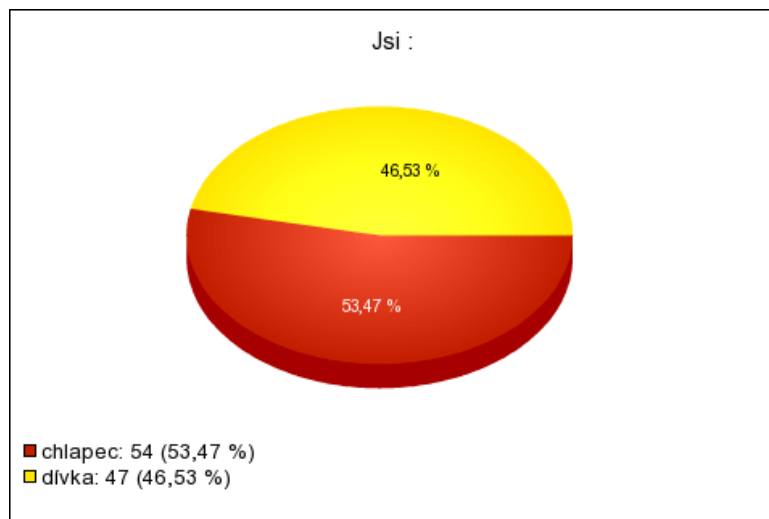
Pro naše výzkumné šetření byl vybrán **dotazník** jako forma výzkumného šetření z metody kvantitativního výzkumu. Rozsah dotazníku je koncipován **na 6 otázek**. První otázkou bude určení pohlaví, druhá otázka bude určení věku. Ve třetí otázce by měl respondent vyjádřit svůj názor na to, co pro něj znamená volný čas svými slovy. Čtvrtá otázka je formulována na četnost volného času v rámci kalendářního týdne. Pátá otázka je, jak respondent tráví volný čas. Poslední otázka je zaměřena na četnost hodin na internetu za den. V dotazníku je možné zvolit pouze jednu odpověď. Otázka číslo pět je rozřazovací, kdo na ni odpoví jinou odpovědí než „na internetu“, pro toho vyplňování dotazníku skončilo. Otázka číslo šest je doplňující, abychom věděli, kolik času denně jsou naši respondenti na internetu. Veškerá administrace a sestavení, vyhodnocení i způsob distribuce bude probíhat přes webové rozhraní **<http://www.vyplnto.cz>**, kde je možné celý dotazník sestavit a je zde ve stanové lhůtě distribuovat dotazník.

Jako **předvýzkum** bylo osloveno deset respondentů osobně. Na základě této zkušenosti, byl upraven dotazník na výše uvedený rozsah v počtu šesti otázek. Sběr stanovených dat byl stanoven na 9. dubna až 27. dubna 2014.

5.2 Analýza dat

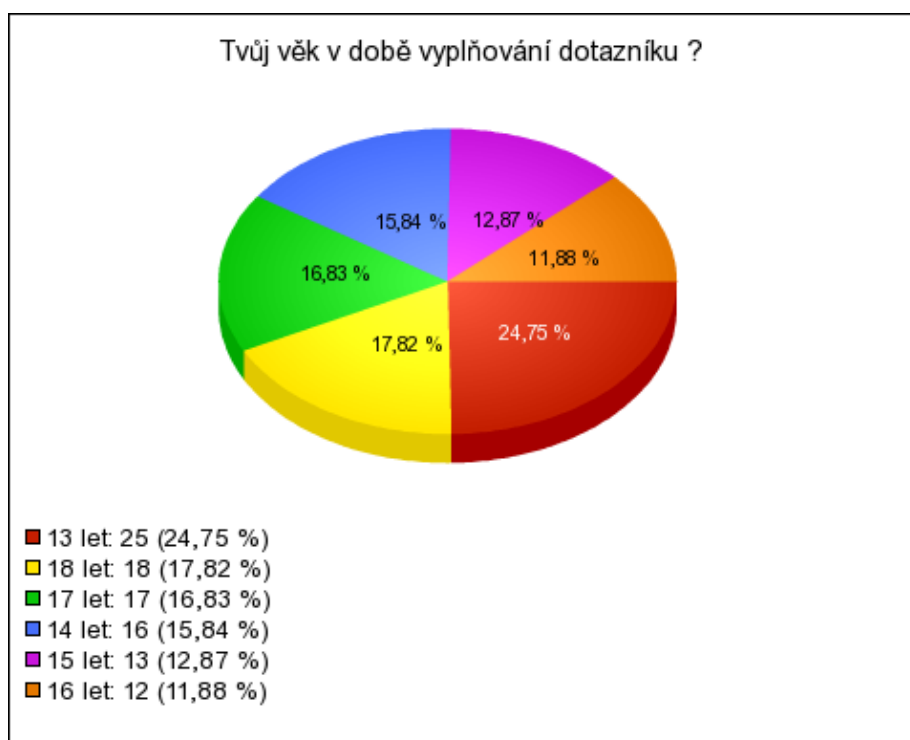
Po dokončení sběru dat ve stanovém termínu, máme k dispozici tyto data. Celkem se zúčastnilo 101 respondentů v dotazníkovém šetření.

1. otázka: Jsi chlapec nebo dívka? Chlapců se zúčastnilo 54 a dívek se zúčastnilo 47. Na níže uvedeném grafu je i procentuální vyjádření k celku respondentů. Takže více se nám z řad respondentů vyjadřovali chlapci.

Obrázek 8

2. otázka: Tvůj věk v době vyplňování dotazníku? Nejpočetnější skupinou byli 13-letí respondenti, hned za nimi jsou 18-letí respondenti. Nejméně početná skupina je zastoupena z řad 16-letých respondentů.

Obrázek 9

3. otázka: Co je pro Tebe volný čas? Níže jsou uvedené všechny odpovědi respondentů, dle jejich vlastního vyjádření. U některé se vyskytla i četnost ve shodě odpovědí.

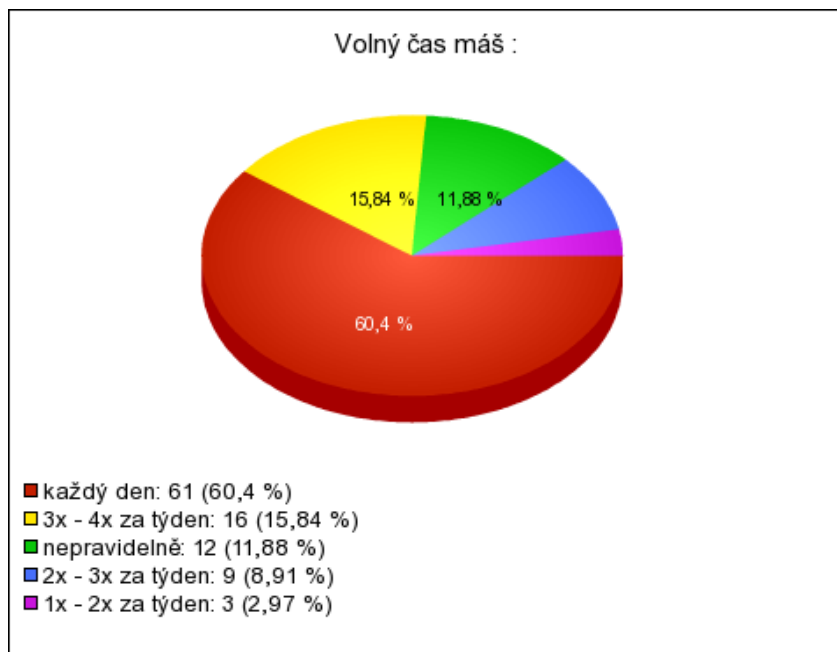
Co je pro Tebe volný čas?	Četnost
Čas, kdy si můžu odpočinout od všeho.	1
Nic	1
Sport a pc	1
Net	1
Když si můžu jít do posilovny, zahrát si s kámošema fotbal nebo onlineovku	1
Čas, když nejsem ve škole	1
Kde nemusím nic robit do školy alebo do roboty...	1
Nuda	1
xx	1
Čas, kdy mám splněny všechny pracovní povinnosti a můžu se věnovat svým koníčkům a zájmům.	1
To je čas, který je volný :D..je to čas, kdy se můžu zabývat věcmi, které mě baví např. nějaké koníčky. Dále je to čas, který můžu strávit s někým např. rodinou, kamarády. Je to čas při kterém nemusím myslet na problémy, které mě čekají.	1
6	1
Boží dar	1
Vše mimo školu	1
Vše co nesouvisí se školou	1
Čas který trávím mimo školu a kroužky	1
Volný čas je pro mne ta doba, kdy si můžu dělat co se mi zachce. Většinou si něco zahraju na počítači nebo jdu ven.	1
Vypnutý mobil a net	1
Nechodit do práce	1
Zpěv, hudba kosmetika	1
Hraní her s kamarády (fotbálek, karetní hry atd.), pokec s kamarády, počítačové hry	1
Zábava	1
Když nemám třeba od mámy žádné úkoly, atd...když můžu jít kam chci, nebo	1

doma můžu dělat co chci..Vlastně každé odpoledne беру jako volný čas..	
Čas kdy nejsem ve škole a nic nedělám	1
Čas který plním sám v mém osobním volnu	1
Volný čas je být z moji láškou :3	1
Čas kdy nemám žádné povinnosti	1
Navštěvuji sportovní kroužky, chodím jednou týdně do skautu, počítač	1
Nic nedělám	1
Bez školy	6
Nic nedělám	3
Bez povinností, bez školy, bez úkolů	1
Vše co můžu sama	1
Po práci práce	1
Sport	1
Facebook	1
Po škole do večera než se musím učit	1
Hry na netu on line	1
Fotbal s kámoši	1
Počítač	1
Kamarádky internet	1
Internet a baby	1
Internet a videohry	1
Když nemusím nic dělat	6
Fotbal	1
Bez školy a povinností	4
Po škole	7

Bez povinností	7
Nic nedělám z donucení	1
Volnost	1
Že si dělím co chci	1
Spánek a internet	1
Když má volno	1
Bez opruzu	1
Vzácná chvíle	1
Cool	1
Když jsem sama sebou	1
Čas bez organizace	1
Čas, kdy nemám povinnosti	1
Volno	1
Leháro	1
Klid	1
Volno a klid	1
Když mám klid a volno	1
Kli a bez školy	1
Bez práce	1
????	1
Když si můžu dělat co chci	2
Bez všeho a všech	1
Po škole a bez povinností	2
Hmmmm	1
Když nic nemusím a rodiče neprudí	1

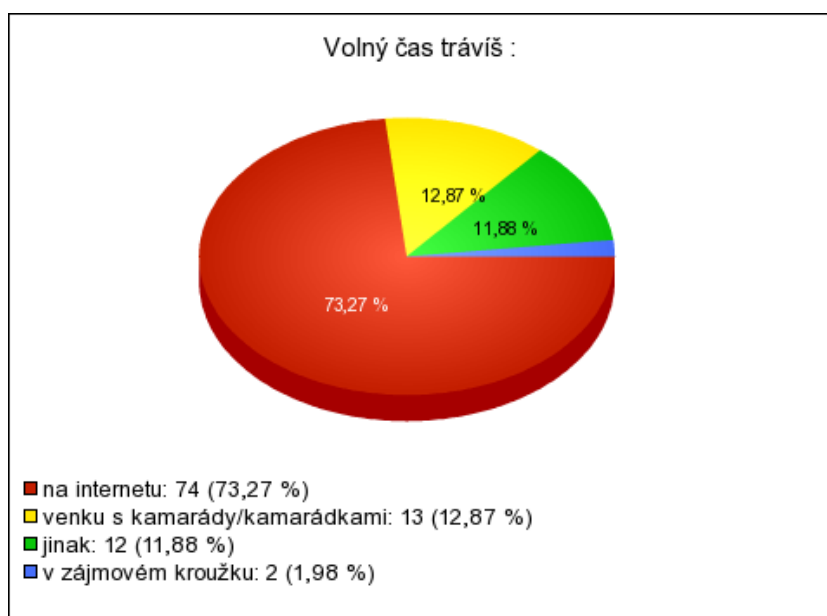
Tabulka 2

4. otázka: Volný čas máš? Zde bylo na výběr několik možností. Nejpočetnější skupina 61 respondentů má volný čas každý den. Pouze 3 respondenti mají volný čas v rozmezí 1x – 2x za týden.

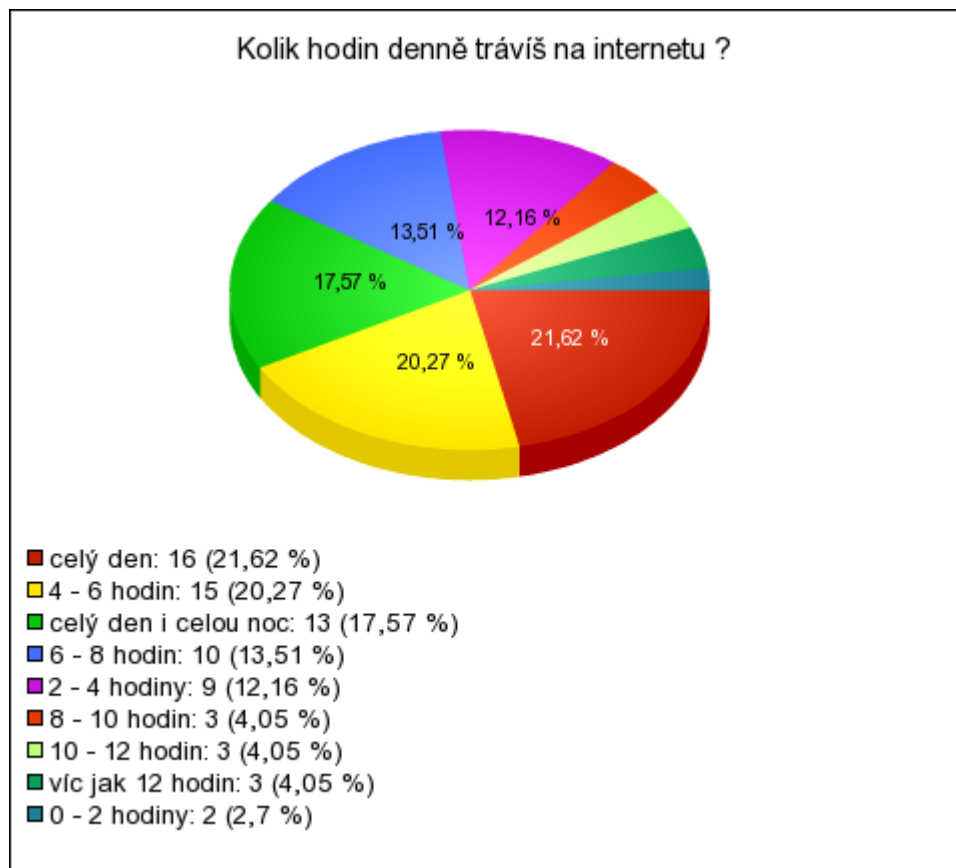
Obrázek 10

5. otázka: Volný čas trávíš? 74 respondentů odpovědělo, že svůj volný čas tráví na internetu. Oproti tomu, pouze dva respondenti uvedli, že svůj volný čas tráví v zájmovém kroužku. Téměř stejně zastoupenou skupinou je trávení volného času venku a jinak.

Obrázek 11

6. otázka: Kolik hodin denně trávíš na internetu? Nejvíce tráví celý den na internetu 16 respondentů a pak se to následně dělí o pár jedinců v rámci hodin stejně. Pouze dva respondenti uvedli, že tráví do dvou hodin denně na internetu.

Obrázek 12

5.3 Interpretace dat

V této části práci budeme hodnotit, zda se nám podařilo dosáhnout výzkumných cílů, které jsme si stanovili na začátku výzkumného šetření. Výzkumu se zúčastnilo 101 respondentů a průměrný věk byl 15,3 roky. Chlapců bylo 54 a dívek se zúčastnilo 47. Ze všech dotazovaných, téměř 75% tráví svůj volný čas na internetu. Což potvrzuje nynější trend, že lidé svůj volný čas tráví na internetu různými aktivitami. Pouze 27 respondentů tráví svůj volný čas jinak než na internetu. V četnosti dle pohlaví, je můžeme rozdělit na 21 chlapců a 6 dívek, kteří dávají přednost ve svém volném čase přátelům a jiným aktivitám, než je internet. 13 respondentů dává přednost trávení volného času venku s kamarády, 12 respondentů tráví volný čas jinak a pouze 2 chlapci tráví svůj volný čas v zájmovém kroužku. Jeden z **prvních cílů** byl, zda oslovení respondenti, **umí pojmenovat, co je pro ně volný čas.**

Získali jsme spoustu zajímavých odpovědí. Nejpočetnější byly dvě skupiny, které zastávají názor, že volný čas je po škole a pak bez povinností. Oba názory měli 7 respondentů. Další skupinky byly toho názoru, že opět volný čas je bez školy a když nemusí nic dělat. Zde je opravdu patrné, že uvedené odpovědi respondentů korespondují s názorem profesora Průchy, že volný čas je opakem práce, v tomto případě školy. Téměř všechny odpovědi inklinují k tomu, že respondenti nemusí nic dělat, nic z donucení, nic, co souvisí s povinnostmi, ať už rodinnými nebo pracovními. Plošně by se dalo říci, že všichni vnímají volný čas, po čase, který mají jako povinnost. Někteří respondenti do povinností zahrnuli i čas strávený ve své zálibě. **Ve druhém případě** jsme se zabývali, zda tráví více času na internetu **chlapci nebo dívky a v jaké četnosti**. Zde došlo k zajímavému úkazu. Ze 74 respondentů, kteří tráví volný čas na internetu, byla větší skupina dívek, v počtu 40 respondentek oproti 34 chlapcům. Dívky nejvíce tráví celý den na internetu (12 respondentek) a pak 4 – 6 hodin denně je na internetu 8 dívek. Zajímavým datem je i četnost na položce trávení na internetu celý den a celou noc, zde se pozitivně vyjádřilo 7 respondentek. Chlapci mají největší počet u 4 – 6 hodin denně na internetu a hned zatím v počtu 6 respondentů je údaj trávení času na internetu celý den i celou noc. Závěr druhého výzkumného cíle je tedy, že dívky tráví mnohem více času na internetu denně než chlapci. **Třetím výzkumným cíle**, bylo zjistit, jestli věk hraje roli při trávení času na internetu. Z výzkumného šetření, dle odpovědí respondentů, nejvíce tráví na internetu 13-ti letí. Tato skupinka je zastoupena 20 respondenty. Zajímavostí je, že nejvíce tráví na internetu celý den a také celý den a celou noc. Bylo by zajímavé, prozkoumat, zda v tomto věku jsou jejich prioritou pouze sociální sítě nebo i jiné aktivity na internetu. Druhou početnou skupinkou jsou 16-ti letí respondenti, kteří ale už tráví na internetu pouze 4 – 6 hodin denně. Což je významný posun. U 15-ti letých respondentů dochází k zajímavé shodě, kde jsou zastoupeny dvě skupiny stejně v počtu respondentů. Jedná se o trávení 2 – 4 hodin na internetu nebo rovnou celý den na internetu. U 16-ti letých dochází k výraznému posunu, kde tráví 4 – 8 hodin na internetu denně. Což je nárůst i pokles zároveň. Velkým nárůstem stráveného času na internetu je u 17-ti letých, kteří buď tráví 4 – 6 hodin denně nebo 10 – 12 hodin denně či pak celý den. U 18-ti letých dochází opět k poklesu, kde jim stačí pouze 4 – 6 hodin stráveného času na internetu. Závěr třetího cíle je, že nejvíce jsou na internetu 13-ti letí respondenti, kteří mají prvenství i v době trávení času na internetu, což je celý den nebo celý den a celou noc. Můžeme tedy říci, že tato skupina je nejohroženější v rámci nástrah internetu. **Čtvrtým výzkumným cílem** bylo zjistit, **jak často mají dotazovaní prostor pro volný čas**. Ze všech respondentů odpovědělo 61, že má volný čas každý den. Z toho nejvíce mají chlapci

v počtu 36 respondentů a 25 dívek má každý den volný čas. V hodnotě 3x – 4x za týden mají ale dívky více volného času než chlapci (9 dívek : 7 chlapcům). Pouze jedna dívka má volný čas v časovém rozmezí 1x – 2x za týden. V celé části výzkumného šetření se nám podařilo zjistit důležitá data. Nejlepší by bylo, tyto údaje ověřit minimálně celorepublikově se zapojením všech základních a středních škol. Získané data mají být orientační a sloužit k dalším výzkumům v této oblasti. Pro pedagogiky jsou to ukazatele, jak lépe a komplexněji působit na žáky, a na kterou věkovou skupinu se lépe specializovat.

6 DOPORUČNÍ PRO PRAXI

Naším doporučením pro použití v praxi je leták v různých velikostech, kde je v kontrastu internetový svět se světem reálným. Tento leták může být vyvěšen, nalepen nebo rozdáván mládeži. Může být umístěn na nástěnce ve školních zařízeních s informacemi na dané téma. Může se použít v rámci diskusních skupinek. Je možné jej zařadit i jako pilotní leták pro mediální výchovu na školách.

Obrázek 13

ZÁVĚR

Tématem závěrečné práce bylo trávení volného času mládeže na internetu. V první části práce popisujeme volný čas, jakou cílovou skupinu jsme si vybrali a komunikaci. Tyto kapitoly jsme pojali z netradičního pohledu. Spíše, než historické vyjmenovávání až do současnosti, se zabýváme pojmy z aktuálního pohledu, a také z pohledu zdraví a kondice. Historii každý zná a každý si jí může vyhledat. Pro naši práci je důležité, aby čtenář pochopil důležitost pojmu volný čas v závislosti na zdraví a kvalitě života. Protože jen jedinec, který je zdravý a plný síly, si dokáže užít a naplánovat volný čas. Trávení volného času mimo internet je velmi příznivé na náš psychický i fyzický rozvoj a v kontextu s mládeží, jde o psychický a fyzický vývoj. Zde chceme apelovat na možnost jiné alternativy a stylu výchovy než přes internet. Mládež je naše budoucnost a vždy bude existovat něco, co bude ohrožovat jejich zdravý vývoj. Rozhodně nechceme touto prací vyvolat dojem, že internet je zcela škodlivý pro naši mládež, to rozhodně ne. Ale jeho užívání by mělo být přiměřené věku a potřebě jedince. Nynějším fenoménem je cokoliv přemístit, ovládat přes internet. Pokud to dovolíme v plném rozsahu, je možné, že se staneme v budoucnu jen něčím živým, schovávajícím se za počítačem, tabletem či chytrým telefonem a vykonávající morseovu formu komunikace bez lidskosti. Naše výzkumné šetření potvrdilo, výše uvedený fenomén konzumní doby, v trávení volného času na internetu. Dále jsme potvrdili, že spíše mladší mládež je ochotna trávit svůj volný čas na internetu než starší, např. osmnáctiletí. Z tohoto důvodu bychom rádi, svým výzkumem, podpořili výuku mediální výchovy na školách i v mimo školních zařízeních. Stanovených cílů jsme dosáhli, jen bychom rádi tento výzkum v budoucnu rozšířili na celou Českou republiku, abychom dostali lepší výsledky celkové situace, než jen dílčí. Komplexní obraz dané problematiky je alarmující. Z toho důvodu jsme se věnovali výše uvedenému tématu a výzkumnému šetření. Tato práce byla pojata čistě popisně a opravdu základově v dané problematice. Nejsme ještě natolik fundovaní, abychom mohli dělat převratné závěry. Spíše je naším celkovým cílem, abychom na fenomén dnešní doby upozornili a svými výsledky, alespoň pozitivně, jej podpořili. Trávení volného času je stěžejní oblast, která bohužel v dnešní době, podléhá silnému vlivu komerční sféry. Stále bychom měli mít na paměti, že jsme to my, kteří o tom rozhodují a mají to pevně ve svých rukou. Každý má právo na volný čas, který mu přinese odpočinek, načerpání sil, rozvoj jeho osobnosti nebo jen dobrý pocit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2011. *Teórie sociálnej pedagogiky. Edukačné, sociálne a komunikačné aspekty*. Vyd. 1. Bratislava: Slovenská pedagogická spoločnosť SAV Bratislava. ISBN 978-80-970675-0-2.
- [2] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [3] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [4] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [5] PÁVKOVÁ, Jiřina a kol., 2002. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- [6] PUŽMANOVÁ, Rita, 1998. *Moderní komunikační sítě od A do Z*. Vyd. 1. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-098-7.
- [7] SVOBODOVÁ, Eva a kol., 2010. *Vzdělávání v mateřské škole. Školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9.
- [8] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- [9] VÁGNEROVÁ, Marie, 2004. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.
- [10] VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- [11] WILDOVÁ, Rebeca, 2010. *Svoboda a hranice, láska a respekt: co od nás děti potřebují*. Vyd. 1. Praha: DharmaGaia. ISBN 978-80-7436-005-3.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- Angl. Zkratka pro anglicky.
- Atd. A tak dále.
- CSc. Latinsky candidatus scientiarum, umísťuje se za jménem, znamená kandidát věd.
- Et. Z anglického slova, užívá se mezi spojením titulů, nahrazuje spojku a.
- Franc. Zkratka pro francouzsky.
- In. Znamená být v kurzu, být módní.
- Kol. Zkratka pro slovo kolektiv.
- Mj. Mimo jiné.
- N.l. Našeho letopočtu.
- Např. Například.
- On-line Z anglického slova, volně přeloženo jako být stále na příjmu.
- Pc. Zkratka pro slovo počítač.
- PhDr. Latinsky philosophiae doctor, umísťuje se před jménem, akademický titul.
- Př. Zkratka slova příklad.
- Příp. Zkratka slova případně.
- Př.n.l. Zkratka pro sousloví, před naším letopočtem.
- Resp. Zkratka slova respektive.
- RNDr. Latinsky rerum naturallium doctor, umísťuje se před jméno, akademický titul.
- S. Zkratka pro slova strana.
- Tj. To je.
- Tzn. To znamená.
- V.v.i. Veřejná výzkumná instituce.
- Viz. Zkratka rozkazovacího způsobu, znamená podívej se.
- Vyd. Vydání.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1	16
Obrázek 2	19
Obrázek 3	20
Obrázek 4	27
Obrázek 5	27
Obrázek 6	28
Obrázek 7	35
Obrázek 8	40
Obrázek 9	40
Obrázek 10	44
Obrázek 11	44
Obrázek 12	45
Obrázek 13	48

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	33
Tabulka 2	43

SEZNAM PŘÍLOH

Dokládáme k závěrečné práci vytvořený dotazník.

Vlastní dotazník

1. otázka: Jsi:
- chlapec
 - dívka
2. otázka: Tvůj věk v době vyplňování dotazníku?
- 13 let
 - 14 let
 - 15 let
 - 16 let
 - 17 let
 - 18 let
3. otázka: Co je pro Tebe volný čas? (Zde respondenti odpovídali svými slovy sami)
-
4. otázka: Volný čas máš?
- 1x – 2x týdně
 - 2x – 3x týdně
 - 3x – 4x týdně
 - každý den
 - nepravidelně
5. otázka: Volný čas trávíš?
- na internetu
 - v zájmovém kroužku
 - doma u TV / knihy

venku s kamarády / kamarádkami

jinak

6. otázka: Kolik hodin denně trávíš na internetu?

0 – 2 hodiny

2 – 4 hodiny

4 – 6 hodin

6 – 8 hodin

8 – 10 hodin

10 – 12 hodin

víc jak 12 hodin

celý den

celý den a celou noc